

Utdrag ur

HOGRÄN KYRKA GOTLAND VÅRD- OCH UNDERHÅLLSPLAN 2009

Ansvariga för vård- och underhållsplanen

Inför upprättandet av denna vård- och underhållsplan för Hogrän kyrka har kyrkan och kyrkogården besiktigats av undertecknad.

Ansvariga för vård- och underhållsplanens olika delar anges här nedan.

(Namn inom parentes anger dock att i planen endast använts där angivet besiktningsprotokoll eller åtgärdsprogram, upprättat av resp. namngiven konsult.)

Kyrkobyggnad	Arkitekt Jan Utas
Elinstallationer och åskskydd	(Elingenjör Peter Ström)
Kyrkogårdsmur	Arkitekt Jan Utas
Kyrkogård	Arkitekt Jan Utas
Växtlighet på kyrkogården	Ej utsedd
Kalkmålningar	Ej utsedd
Stenarbeten	Ej utsedd
Inventarier av trä	Antikvarie Sara Strindevall
Inventarier av metall	Antikvarie Sara Strindevall
Inventarier av sten	Antikvarie Sara Strindevall
Textilier	(Textilkonsultfirma Lotine)
Kyrkklocka/-or	(Ing. Ingvar Rohr)
Övriga inventarier	Antikvarie Sara Strindevall

Källförteckning

Otryckta källor

Handlingar i Gotlands fornsals arkiv, Visby

Handlingar i Riksantikvarieämbetets arkiv, Stockholm.

Inventering av inventarierna i Hogrän kyrka 2004-06, utförd av Birgitta Lerberg m.fl.

Inventering av Hogrän kyrkogård, utförd 1996 av antikvarie Roger Öhrman, Gotlands fornsal.

Program för utvändiga reparationsarbeten på Hogrän kyrka, upprättat 1991 av arkitekt Jan Utas, Visby.

Program för invändiga reparationsarbeten på Hogrän kyrka, upprättat 1992 av arkitekt Jan Utas, Visby.

Tryckta källor

Byggnadshyttan på Gotland 2005-2006, årsskrift, 2007.

Gutabygd, årsskrift 1993.

Johansson, T. (red.), Inventarium över svenska orglar 1989:II, Linköpings och Visby stift, 1990.

Lagerlöf, E., Svahnström, G., Gotlands kyrkor, 1991.

Rohr, I., Gotlands kyrkklockor och ringningsseder, 1985.

Strelow H. Nilssøn, Cronica Guthilandorum, 1633.

Svahnström, G., Svahnström, K., Måleri på Gotland 1530-1830, 1989.

Sveriges Kyrkor, Gotland band III, 1942.

Söderberg, B. G., Gotländska kalkmålningar 1200-1400, 1971.

Utas, J., Om gotländska valv: examensarbete i arkitekturens teori och historia Chalmers tekniska högskola, 1971.

Händelselista

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
s 1100-tal	Första kyrkan på platsen byggdes (fasadskulptur, sockelstenar portal bevarade) SvK anger o. 1150.	GK, SvK
	Triumfkrucifix (SvK anger o. 1150).	GK, SvK
	Dopfunt (SvK anger o. 1150).	GK, SvK
1200	Årtal enligt Strelow och Taxuslistan.	SvK
o. 1250	Tornet(?) byggdes (SvK anger o. 1200).	SvK, GK
s. 1200-tal	Bänk (rester bevarade).	SvK
o. 1300	Kor, långhus och sakristia byggdes (SvK anger 1285).	GK, SvK
o. 1350	Bänkar (rester bevarade).	SvK
1400-tal	Sakramentsnisch med dörrar i korets N vägg.	SvK, GK
1616	Kyrkan reparerades.	Inskr., ATA
1634	Altaruppsats av sandsten från Peter van Eghens verkstad.	SvK, GKS
1637	Predikstol.	SvK
1638	Altaruppsatsen målades av Lars Mattson Hamel (något som GKM anser som mycket osäkert).	SvK, GKM
1630-tal	Korbänk.	SvK
o. 1640	Bänkinredning (rester bevarade).	SvK
1674	Predikstolen målades av Johannes Bartsch d.y., baldakin. Bartsch målade sannolikt även korbänkens skärm med blommor.	SvK, GKS
1682	Skriftestol.	SvK
1684	Göts lillklockan av Jacob Bierman, Stockholm (enl. SvK 1685 och enl. Helfeling 1686).	GKR, SvK
1730-tal(?)	Bänkinredningen (riven) målade av Jöns Wulff(?).	SvK
1747	Nummertavla.	SvK
1757	Timglas.	SvK
1758	Omgavs kyrkogården av plank.	SvK
1766	Sädesmagasin i tornkammaren.	SvK
1779	Epitafium av sandsten samt gravsten över Petter Dunder.	SvK
1782-83	Ersattes ”kanske” planken som omgav kyrkogården av	SvK

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
	stenmurar.	
1783-84	Tornet murar förhöjdes av murmästare Chemnitz, tornhuv byggdes av Mårten Suderbys (ritning i ATA). Vindflöjel.	SvK, BH
1792-93	En murad ”likport” i NV hörnet med tegeltak.	SvK
1793	Restaurering.	Inskr, ATA
1794	Tre st. malmkronor inköptes.	SvK
1833	Reparerades kyrkan, i altaret var en fördjupning där en tenndosa med röda klädesreliker var gömd.	GB
1834-35	Läktare.	SvK, BH
1840-t(?)	Dopfunten övermålad med oljefärg.	SvK
1848-49	Kyrkogårdsmuren lades om och grindar förfärdigades. Planterades troligen de träd (lindar, lönnar och hästkastanjer) som stå utmed kyrkogårdsmurarna.	SvK SvK
1849/47	Årtal på korets N remstycke med A. T. Sjöströms signatur, BH anger att takvinkeln ändrades på 1840-talet.	GF, BH
1850-51	Altarskrank.	BH, SvK
1859	Orgel av O. N. Lindqvist, Sanda (SvK och BH anger 1860, den senare av orgelbyggare Söderström).	ISO, BH, SvK
1860	Nya masverk i S kor- och långhusfönstren (enligt ett brev i ATA kan detta ha skett 1880). Läktaren ändrades.	SvK BH
1865	Årtal på takstol på sakristan – A. T. Sjöström och A. G. Nyman(?).	GF
1877	Likporten vid N ingången till kyrkogården revs.	SvK, ATA
1878	Årtal på golvsten i koret (gravhäll?).	Inskr.
1881	Triumfkrucifixet målades och förgylldes.	SvK
s. 1800-tal	Kamin.	SvK
1800-talet	Predikstolen målades brun.	SvK
1909	Järngrindar till kyrkogårdsmuren.	SvK
1913	Kyrkogården utvidgades åt Ö, ny mur uppfördes. Ny tornhuv av byggmästare Nils Pettersson, SvK anger att tornspiran förnyades 1918 efter en ritning som daterats 1916).	SvK SvK, BH
1935	Ansökan om inre ”vitlimning”.	ATA
1951	Omläggning av tegeltaken över kor, långhus och sakristia.	ATA

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
	Uppsättning av hängrännor och stuprör.	
1953-54	Restaurering efter förslag av ark. Ragnar Jonsson: Rengöring av väggar och valv, omläggning av trägolv, arkeologisk undersökning, flyttning av dopfont, ändring av bänkar och läktare, nya fönsterglas, el-belysning, nytt altarskrank, ny port i S långhusportalen (dat. 1951 enl. ATA).	GK, ATA
1953-54		
1962	Storklockan göts av Gösta Bergholtz, Sigtuna.	GKR
1966	Orgeln ändrades av Andreas Thulesius, Klintehamn.	ISO
o. 1975	Utvändig kalkning av hela kyrkan.	CEL
1987	Högtalaranläggning.	GF
1989	Korets N takfall reparerades av Byggnadshyttan.	GF
1992-93	Utvändig restaurering efter förslag av arkitekt Jan Utas, Visby, entreprenör Gotlandsbyggen: Arbetena omfattade främst utbyte av rötskadade delar av tornhuvan och takkonstruktionerna över långhuset och koret, och samtliga tegeltak lades om. Landgångar och stegar anordnades på vindarna och i tornhuvan. Åskskyddet kompletterades. Vatten- och klockdäcken samt klockbocken restaurerades. Tornfasaderna putsades om liksom delar av kor- och långhusfasaderna. Ett blyinfattat överljus, som tagits bort vid 1950-talsrestaureringen, restaurerades och återmonterades i långhusportalen. Fönster och dörrar tätades. Blyintäckning av portalvimperg samt fönsterbänk. Nätramar i ljudgluggarna. El-ringning i klockan, och el-värme efter förslag av el-ing. G. Hallberg, Visby. Nytt trägolv på läktaren.	GF
1995	Portalerna och reliefstenar i fasaderna konserverades av Stenkultur i Stockholm AB.	GF
1996-97	Orgeln restaurerades av T. Svenske, målnings- och förgyllningsarbeten utfördes av H. Norrby (pedalplanen deponerades från orgeln i Björke).	GF
1997	Högtalaranläggningen justerades.	GF
o. 1999	Lyktstolpar utanför kyrkogården invid muren och i anslutning till minneslunden.	GF
2000	Minneslunden invigdes.	GF
2004-05	Kyrkogårdsmuren restaurerades i två etapper (muren som vetter mot skolgården i S och Ö).	GF
2005	Gravhällar (5 st.) konserverades av Stenkultur i Stockholm AB.	ATA
2006	En gravhäll ställdes upp mot korväggen.	GF

Förkortningar:

ATA	Riksantikvarieämbetets arkiv, Stockholm (2008-10-20).
BH	Byggnadshyttan på Gotland 2005-2006, årsskrift, 2007.
CEL	Muntlig uppgift från C. E. Liljegren, Hogrän.
GB	Gutabygd 1993 s. 76.
GF	Gotlands fornsals arkiv
GK	Lagerlöf, E., och Svahnström, G., Gotlands kyrkor. En vägledning, 1991.
GKM	Söderberg, B. G., Gotländska kalkmålningar 1200-1400, 1971.
GKR	Rohr, I., Gotlands Kyrkklockor och Ringningsseder, 1985.
GKS	Svahnström, G., och Svahnström, K., Måleri på Gotland 1530-1830, 1989.
ISO	Johansson, T. (red.), Inventarium över svenska orglar 1989: II, Linköping och Visby stift, 1990.
Inskr.	inskrift i kyrkan
kh	kyrkoherde
Muntl.	Muntlig uppgift från församlingen.
o.	omkring
s.	sent
SHM	Statens Historiska Museum
Strelow	Strelow H. Nilssøn, Cronica Guthilandorum, 1633.
SvK	Sveriges Kyrkor, Gotland bd III, 1942.
t.	tidigt.